

Knjiga 3

Edicija OKO

Donosi knjige koje rasvetljavaju čovekovu dušu, sudbinu i istoriju.

Nenad Nikolić

*Skrivena
ruža
Perasta*

Magelan Press
Beograd, 2013.

UROŠU

SADRŽAJ

DOLAZAK	9
ANTONIJE PADOVANSKI I OTAC MARKO	16
POKRŠTAVANJA	26
KOD PALATE BUJOVIĆ	34
KOD DEBELE MARIJE	39
POVODOM NASTANKA SV. ĐORĐA	43
RIBA I SVEŠTENIK	53
KALDRMA IZ SNOVA	57
KO TO DOLAZI PO MENE?	62
UBISTVO OPATA PASKVALIA	64
JAZAVAC	72
POSETA GOSPI	76
VELIKA OBMANA	83
MAČAK TOŠA	107
BISKUPIJA I KAPELA	110
FAŠINADA	127
PRIJAVA BORAVKA	131
ZAJEDNIČKA POSETA MUZEJU	136
ŠETNJA LUKOM	145
GOSPODIN ĆORKO	151
GROM I PAKAO	157
KNJIŽEVNO VEČE	160
MISA ZA SV. ANU I SV. JOAKIMA	171
U KAPELI ZMAJEVIĆA	177
SKRIVANE TAJNE	186
U SKUČENOM PROSTORU	198
ODLAZAK	205
NAPOMENA OD VAŽNOSTI	217
BELEŠKA	221

DOLAZAK

Polagano se primičem Perastu, a bogme i svojoj šezdesetoj godini života. Pored mene je dugogodišnja saputnica. Zove se Doroteja, a za mene kratko, Dora, lepotica s mora.

Dora nije naklonjena mojoj ideji da odmor provedemo u Crnoj Gori. Uporno tvrdi kako je crnogorska obala zanemarljiv jadranski detalj u odnosu na lepote Dalmacije. Poređenje je suvislo. Možda je u pravu, pomišljam, i uzdišem od jutarnje toplote i umora od noćne vožnje.

Naglo kočim, vozeći starim putem, od Kotora ka Perastu.

- Pobogu – uzviknu Dora i stisnu mi ruku – mogao si dete da pregaziš!
- Mogao sam... I zato moramo da stanemo... da popijemo kafu... Sada smo pri kraju putovanja, jer ovo je Dobrota ili Ljuta... ni sam već ne znam! A vidi, kupalište je krcato paradajz-turistima!

Zaustavili smo se pored velike bašte kafea, tik uz more. Kada smo seli za sto i osvrnuli se naokolo, shvatili smo da smo jedini gosti, u osam sati ujutru. Konobar je nešto petljao za šankom i uopšte se nije uzbudivao zbog toga što mi sedimo i čekamo.

- Da li možemo da poručimo?! – doviknuo sam.
- Šta želite, recite samo? – polako je prilazio i grickao donju usnu.
- Dva produžena espresa sa malo mleka, ako nemate ništa protiv!
- Nemam, ali ne može... Još nam nije došla struja – reče mladić spokojno.
- A odakle vam ona dolazi? – upita Dora ironično.

- Ja ne znam... Nisam odavde... shvatate...
- Baš lepo! – dobacih neraspoložen i počeh da se pridižem.
- Ali, čekajte malo... Mogu da vam napravim dve hladne nes kafe – reče konobar nasmejan i optimistično raspoložen.
- Neka bude – reče Dora i odmahnu rukom, a zatim se okrete ka moru, uz dodatni komentar – i more vam je kao... kao rđavo isprana čaša... penasto nekako... nekako zelenkasto i sivo i možda je to... možda je to...
- Dejstvo kanalizacije – podrugljivo će konobar.
- Verovatno sam na to pomislila, ali... nisam htela da vas vređam...

Mladić se već okrenuo, mahnuo rukom i pošao svojim poslom.

- Eto, gde me ti dovodiš! U neku primorsku rupčagu... Bože, šta je Korčula za ovaj skućeni prostor! Ovde samo zuriš u brda... paradajz-turiste... Sivilo je svuda... a možda i smrad uskoro... Hej, čoveče, gde smo mi to zalutali?!

Malkice smo se namrštili kada smo okusili naše nes kafe, mada su ipak pomogle da se savladaju jutarnje cigarete, koje pojačavaju suvoću grla i draže na kašalj.

- Ipak, mislim da ne treba biti toliki pesimista... Sačekaj da stignemo u ono lepo mestašće u koje smo se uputili... A sada već možemo i da pođemo – rekoh malo okrepljen.

Sa lokalnog puta skrenuli smo na magistralu, ni sam ne znajući kako sam je promašio, izlazeći iz Kotora. Svejedno, preostao je sasvim mali deo puta, oko petnaest kilometara do cilja.

Laganom vožnjom, kroz blage zavoje, prolazili smo pored usamljenih, ili retko grupisanih kuća u nekim naseljima. Turisti u

barkama, turisti pod suncobranima, poneki ribar, mali broj kupača, stalna su slika predela kroz koje klizimo do ulaska u Perast.

Prema svim lošim običajima putara, i ovde je tabla, sa natpisom PERAST, postavljena na sam ugao računajućeg puta. Čovek zato ne primećuje kada i gde treba da skrene!

Na ovo pomišljam zbog toga što sam u poslednjem trenutku primetio tablu, nastavljajući vožnju magistralom koja se penje iznad samog mesta.

Moja kratka psovka, uz oprezni rikverc, uvode nas na put iznad male gradske plaže. Klizimo kroz drvored, u dubokom hladu, sa ritmičnom muzikom zrikavaca, osećajući skori kraj noćne vožnje i već primetnog umora.

Sa desne strane prolazimo pored prvih vila i starih, kamenih kuća, dok nam je sa leve strane more i kamena bankina, nastala u 19. veku, dolaskom Austrijanaca na ove prostore.

Namera mi je bila da odsednemo u hotelu, jedinom koji postoji u Perastu. On ima predivnu baštu sa prirodno nastalim tunelom od starih, čvornovatih oleandera. Ovo sam upamtio prilikom svog prvog, jednodnevnog boravka, pre nekih šest godina.

Ubrzo smo dospeli do pomenutog hotela, ali on nije davao znake života! Sve je jedno i prilično zapušteno!

– Eto ti na! – prasnu lepa Dora. – Samo meni, glupači, može ovako nešto da se dogodi! Bio si ubeđen da ima mesta u hotelu, a hotel i ne postoji! Hej, čoveče, zar je ovo normalno?!

Slegao sam ramenima u odsustvu bilo kakvog razumnog pravdanja. Ali, primetio sam čoveka koji nas je, prolazeći, vidno zagledao.

– Izvinite na smetnji – rekoh mu izvlačeći se iz kola – da li znate šta se dešava sa ovim lepim hotelom?

- Ovaj lepotan ne radi već pune dve godine... neka privatizacija, ali ne baš uspešna... Nego, vi ste hteli negde da se smestite?
- Pogadate... to smo hteli – rekoh kao da naslućujem spas.
- Možda mogu da vam pomognem... Mislim da ćete biti zadovoljni...
- Samo recite.
- Tu, nekih pedesetak metara dalje, vidite... ka samom centru Perasta, nalazi se lepa kuća moje rođake... Koliko znam, ona, sada, nema goste...
- Da li možemo da pogledamo? – obratio sam se ujedno i Dori za podršku, a ona je samo ispitivački gledala, dajući mi time do znanja da je na meni izbor, kao i u slučaju svega ostalog što joj, već duže vreme, priređujem.
- Naravno, naravno... Evo, ja ću pešice, a vi stanite tamo, kod onog frižidera za sladoled... ili tu negde... Samo pazite, put je uzak, a vozila se kreću u oba smera!

Prema uputstvu našeg spasioca pronašao sam malo proširenje puta za parkiranje, a zatim je i on prispeo. Otvorio je metalnu kapiju ispred uskog, popločanog dvorišta. Pozvonio je, pošto su vrata, očigledno, bila zaključana.

- Moja rođaka je u prilično odmaklim godinama... Starog je kova i obavezno zaključava vrata, a naročito kada je sama. Ja često navraćam sa porodicom iz Kotora, gde inače živimo. Malo pomognemo oko kuće i donesemo joj ono što je neophodno... A vidite tamo, čim pređete ulicu, zgodno je za kupanje na malom pontu... Tako ga mi ovde zovemo... Na kraju, ako vam se ovde dopadne smeštaj, uvek mogu da vam budem od pomoći, za sve što vas interesuje ili što vam zatreba.

Dok je još nabrajao sa spiska svojih usluga, čuli smo škripu

reze na vratima. S druge strane praga proviruje, nepoverljivo i znatiželjno, glava pospane meduze. Sedi, opušteni pramenovi kose liče mi na pipke velike meduze kojima bi mogla da me opeče.

Obično prvi utisak ostaje trajan i upečatljiv. Sve ono što sledi kasnije samo je privikavanje, i ne mogu da se oduprem toj prvoj impresiji ili da je, makar, ublažim. Baba, dakle, jeste i ostaje MEDUZA.

Čim smo ušli u prilično uređeno prizemlje kuće, sa podom od keramičkih ploča i modernijim kožnim nameštajem, moja saputnica je prevrnula očima, a mimikom je davala znake koji su ukazivali na gušenje, na mirise, na ustajalost...

- Da li možemo da otvorimo vrata dok razgovaramo? – upitao sam našeg dobročinitelja, posle upoznavanja i predstavljanja u oba smera.
- Svakako, svakako... Tetka, ti se ne protiviš ideji da otvorimo širom vrata, baš onako kako mi to radimo kada dođemo iz Kotora?

Meduza je nešto promrmljala, penjući se drvenim stepeništem, verovatno u nameri da nam pokaže kakvim sobama raspolaže.

- Uf, hvala vam – obrati se Dora dobročinitelju. – Sada se lakše diše... Potpuno je drukčije kada spolja dopire jača svetlost i ti mirisi s mora... sa obale...

Sada smo i mi pošli na sprat. Stepenište je povremeno škripalo. Lepo urađena drvena ograda ukazivala je na priličnu starost kuće. Meduza, po imenu Zlatica, pokazala nam je kuhinju, zatim, lepu, kamenu terasu, a onda nas je, jedva čujnim glasom, pozvala da je pratimo na drugi sprat.

Tu nam već pokazuje gostinsku sobu, kupatilo i WC, a zatim i svoju sobu. Sve ove prostorije povezane su uskom galerijom nad

kojom su oba prozora zamandaljena! Tek je ovde vazduh ustajao tako da se jedva disalo.

Na svu sreću, odmah smo ušli u veliku i prostranu sobu. Tu je pristojan bračni krevet, solidni dvokrilni orman, sto i dve stolice, uz dve nadkasne sa stonim lampama. Ali, od svega su najvažnija dva velika prozora, koja smo odmah širom otvorili. Kroz jedan smo gledali na more, dok je bočni bio okrenut ka susednoj zgradi, dovoljno udaljenoj od ove naše, u kojoj smo imali nameru da se smestimo. Divno strujanje vazduha, kao blagodetna promaja, u nama je izazvalo prijatnost, a time i odluku da se ovde skrasimo. Ne вреди lutati po mestu koje ne poznajemo. Na kraju, i umor čini svoje. Što pre u postelju, to bolje za oboje, kao da smo tako razmišljali, ne konsultujući se.

Saopštili smo da prihvatamo ponuđeno, da ćemo se, najverovatnije, zadržati ovde nekih dvadesetak dana i da ćemo koristiti kuhinju za spremanje samo jednog obroka dnevno, a zatim i da pristajemo na cenu iznajmljivanja.

Naročito smo se raspitivali kako stvari stoje sa vodom, a zatim i strujom. Dobili smo uveravanja da je Perast jedno od retkih mesta koje ne oskudeva ni u vodi ni u struji.

Posle dovlačenja prtljaga iz kola, zahvalio sam se našem dušebrižniku i dobročinitelju, kome je ime Vladan. Rekao sam mu da želimo, što pre, u kupatilo, a zatim u prostrani krevet, prepuštajući se čarima Hipnosa.

U glavi mi se vrtelo, uz osećanje zujanja u ušima, a kada bih zatvorio oči, utonuo bih u vijugave krivine drumova koje smo ostavili za sobom.

Od ovog trenutka počinje godišnji odmor, mislio sam tešeći se srećnim krajem našeg neplaniranog smeštaja. Saputnicu sam kriomice pogledao. Ona već duboko diše, kao da je utonula u lepi san.

Spavali smo čitav dan i probudili se u sumrak. Šta da radimo? Neka muzika iz daleka ukazuje na početke zabava mladih me-

štana i gostiju, turista. Čak prijatno deluje. Da izađemo u šetnju i razgledanje, meni se, bar, ne mili, a ni mojoj saputnici, koliko mogu da primetim.

Iz putne torbe vadimo ostatke hrane i pića sa putovanja. To su mali sendviči sa sirom i voćni jogurti. Dovoljno da nam uteši stomake i omogući dalji počinak.

Šetači pod prozorom čavrljaju, mladi se smeju i dovikuju. Čujem i motor nekog glisera, koji se zakasnelo vraća u svoje pristanište. Dakle, uobičajeno veče, koje nam tiho ulazi kroz prozore, sa приметnim mirisom mora. Nadam se da je sada moja saputnica, bar donekle, zadovoljna. Ali, ne bih da je pitam.

ANTONIJE PADOVANSKI I OTAC MARKO

Odmah preko puta kuće u kojoj smo smešteni nalazi se mali ponto. Ukrašen je sa tri niska tamarisa i jednim pogrbljenim oleandrom. Tu ćemo se, očigledno, najviše zadržavati kada su na dnevnom redu kupanje i sunčanje.

A što se mene tiče, čim ugrabim zgodnu priliku, nastojaću da šmugnem nekuda s ovog mesta. Sunčanje ne trpim, a kada je reč o plivanju i brčkanju, dovoljno je da bude jednom dnevno.

Navike i želje moje saputnice sasvim su suprotne mojim, te je prava umešnost uskladiti naše potrebe po ovom pitanju. A možda i šire, u našem odmaklom, zajedničkom životu.

Ono što mi, za sada, ide u prilog, jeste prisustvo, prvo dve, a zatim i tri žene iz bliskog susedstva. Sa njima je moja saputnica uspostavila prilično prislan kontakt. A u takvoj situaciji, ja postajem suvišna osoba. Ovo mi daje mogućnost da se nesmetano udaljim, da šetam, da razgledam okolinu, bližu i dalju, pa ću nastojati da odsustvujem, još od početka njihovog jutarnjeg čvarenja. Ono mi teško pada i uopšte me ne inspiriše.

Ukupno posmatrajući, situacija nije bezizlazna. Ujutru je more čisto, a blago talasanje počinje tokom podneva, kada nastupa maestral.

Ukotvljene barke i dva glisera dovoljno su udaljeni od pontona. Iza leđa je ulica, ali saobraćaj nije toliko frekventan da bi se, u većoj meri, remetilo odmaranje. Međutim, sigurno je da bi se bolje osećali bez automobila i retkih autobusa, koji protandrču sa ispusnim gasovima.

Predstavljen sam kupačicama s kojima Dora ima prijatnu komunikaciju. Najstarija je neposredna susedka, vlasnica lepe i

uređene kuće, a to znači da je boljeg imovinskog stanja, sa manirima odnegovane žene.

Nešto mlađa od nje je stalna gošća Perasta, profesorka književnosti, zgodne spoljašnjosti. Za sebe kaže da je avanturista i verovatno obilato koristi svoj primamljivi izgled.

Treća, ona najmlađa, lepo građena starija devojka, izrazita je plavuša koja se trudi da neutrališe poveći nos, čestim promenama položaja glave i vedrinom nastupa. Dobro skače u more i pliva, a živi u susednoj ulici.

Na početku letnjeg odmora u Perastu, one su naše prve poznanice.

Sa ponta, gledajući udesno, pogled se lepi za ostrvce i crkvu Sv. Đorđa. Deluju mi bajno, kao iz mašte da su se pojavili, a zbog njih sam se prvenstveno odlučio da ovde dođemo.

Sećam se, prilikom svog prvog i jedinog boravka u Perastu, kako sam bio očaran Sv. Đorđem, ali nisam mogao da ga posetim tokom tog podneva. To mi je ostala neispunjena želja za koju sam verovao da će se ostvariti jednog dana.

Tada, pre šest godina, od jednog poznanika iz Beograda, inače rođenog u neposrednoj blizini Perasta, dobio sam objašnjenja koja se odnose na ova dva ostrvca. Sv. Đorđe je ortodoksna, istočna varijanta hrišćanske vere, dok je Gospa od Škrpjela, zapadna, katolička varijanta, nastala kasnije.

Sv. Đorđe je, može biti, muški princip, dok je Gospa od Škrpjela ženski princip, rekao mi je moj tadašnji pratilac. Sv. Đorđe je ostrvce-sprud, nastalo prirodnim putem, dok je ono drugo ostrvce veštačko, stvarano ljudskom rukom, dovlačenjem kamenja i potapanjem starih barki i svakojakih iznemoglih plovila.

Vegetacija na Sv. Đorđu je u skladu sa namenom tog ostrvca na kome su izgrađeni crkvice, manastir i mesno groblje, a groblje je bilo u funkciji sve do polovine 19. veka.

Visoki čempresi odgovaraju ozbiljnosti i svečanom izgledu manastirskog kompleksa i negdašnjeg gradskog groblja.

Gospa od Škrpjela je, nasuprot Sv. Đorđu, bez ikakvog rastinja i vegetacije, u skladu sa načinom nastanka, ali je crkva otvorena za vernike, građanstvo i turističke posete. U njoj se aktivno vrši služba, kao i u crkvi Sv. Nikole, na trgu, usred grada.

Očigledno je da su Sv. Đorđe i Gospa od Škrpjela dva peraška i bokeljska bisera, uvek u vidokrugu meštana i turista, a svakako su i predmet istorijskih i književnih tema, kojima se vraćaju svi istraživači porekla i razvitka ovog, izuzetno interesantnog, gradića.

Možda se i nesvesno postaje zarobljenik njihove lepote, njihovih čari, njihovih tajni i duge istorije trajanja i opstanka, o čemu, mi sa strane, vrlo malo znamo.

Već mi je ova pomisao ukazala na potrebu da se što pre domognem postojećih brošura, knjiga po mogućstvu, dakle, materijala neophodnog za razna saznanja. Bez toga je besmisleno zverati unaokolo. I ova lepa ostrvca i palate i ostala crkvena zdanja, izgrađena širom mesta, trebalo bi upoznati preko pisanih tekstova, upoznati njihovo poreklo, jer čemu nagađanja i puka razgledanja!

Nešto sam u tom smislu i pitao naše tri gracije na pontu. Najmlađa, lepih očiju i nosa malo većeg od onog Monike Viti, odmah me je uputila na adresu svoje mlađe sestre. Sestra radi u prodavnici crkve Sv. Nikole. A sve ono što može da se pronade o Perastu, postoji samo tamo, i eventualno u Gospi od Škrpjela. Mnogo joj hvala.

Tako sam i postupio. Posle skromno spravljenog ručka u kuhinji naše Meduze, a bez njenog prisustva, ne odosmo na počinak, već Dora i ja krenusmo na trg, u crkvu Sv. Nikole. Potražili smo devojkicu po imenu Ranka, a našli smo je u prizemlju crkvenog zvonika, u improvizovanoj prodavnici crkvenih suvenira i neznatnog broja knjiga. Predstavili smo se i rekli ko nas je preporučio. A Ranka je nasmejana, vedra devojkica, spremna da pomogne.

- Znete, izbor je mali... Možda ste čuli od moje sestre, iako se ona baš ne interesuje za knjige...
- Ne, nismo... Ali vi možete da nam preporučite nešto – rekoh ozaren njenom vedrinom.
- Izbor je mali... ograničen... Evo, imate PERAŠKE LEGENDE, kao najnovije izdanje... Onda ovu knjigu PUSTINJAK, koja se meni baš i ne dopada... pa onda ove dve deblje knjige našeg nekadašnjeg meštana, a zatim biskupa u Dubrovniku, Pavaa Butorca... Pa, zatim, evo još jedne, OPATIJA SV. JURJA KOD PERASTA, od istog autora... I eto, to bi možda i bilo sve... i sami vidite...
- Kako ste rekli za ovu poslednju knjigu... Opatija Sv. Jurja, ako se ne varam?
- Da, to je opatija Sv. Đorđa ili Sv. Đurđa... zavisi od toga kako je ko navikao da govori...
- A vi, kako ste vi navikli da govorite?
- Meni je svejedno, pravo da vam rečem... Ali, najpre kažem Sv. Đorđa... Da li vam je to po volji?
- Ah, ma pustite to... on ne može a da ne padrca kada su Hrvati u pitanju... I moj deda se zvao Juraj, pa nam to nikada nije smetalo... čak je i pre onog rata slavio slavu u Splitu, što je, uostalom, tada i bio običaj kome se niko nije protivio – nabusito ispali rafal moja saputnica i podiže pogled ka unutrašnjosti visokog zvonika, prepuštajući se daljoj inspiraciji u podsećanju na prošlost.
- Deda Juraj, ili nono Juraj, bio je žitelj Drniša ako se ne varam, pa je tek kasnije postao stanovnik Splita, u koji je preneo svoje pravoslavne običaje o kojima govoriš.
- Pa šta tu ima zagonetno? Sve to uopšte nije važno...
- Nije, naravno... Nego, gospođice, koliko koštaju ove vaše knjige, pojedinačno i zbirno?

Ranka je temeljno ispisivala cene, za svaku knjigu posebno, a onda je sabrala i ispalo je 86 evra, sve zajedno. Okrenuo sam svaku knjigu, pogledao ko je izdavač, malo prelistao one skuplje, a zatim rekao saputnici, polako i ljubazno:

- Moramo da ih kupimo kako bismo nešto saznali pre nego što se upustimo u razgledanje ovih gradskih znamenitosti, jer Perast je muzej na otvorenom... Zar nisam u pravu, gospođice?
- E, znala sam! – zajedljivo će Dora. – To je moj budžet za dva dana života, a možda i tri dana, ako se čovek dobro organizuje.
- Nadoknadiću ti budžet, budi u to sigurna – spremno sam odgovorio.
- Naravno, naravno... verovatno tako što ćeš me lišiti nečeg važnog... ili ćeš predložiti da se malo ranije vratimo kući, što je s tobom sasvim moguće!
- Mislim da je neukusno da se nas dvoje prepiremo oko knjiga, već je važno da se odrede prioriteta za ono što nam je ovde neophodno... Knjige mogu biti naša dodatna hrana u zadovoljavanju apetita radoznalosti i, za sada, ne mislim na onu drugu vrstu apetita!
- E, mnogo si pametan – demonstrativno odmahnu rukom i pođe ka izlazu.

Dalje nije vredelo da se insistira na saglasnosti. Odmah sam izvadio novac, pokupio raspoložive knjige, pa šta bude.

Kada smo napuštali prezadovoljnu Ranku, koja je u jednom mahu prodala pet knjiga, što nije mala stvar za crkvu i njenu dodatnu zaradu, zamolio sam saputnicu da ne nastavljamo s prepirkom, jer ona nikud ne vodi. Odlučili smo da krenemo uzbrdo, stepenicama, pa dokle stignemo. Moj prtljag je kesa sa knjigama i bio sam zadovoljan zbog pomisli da ću večeras moći da se upustim u izučavanje Perasta, u koji smo došli isključivo mojom željom.

Krenuli smo udesno i uspeli se do dvorišta crkve i manastira Sv. Antonija Padovanskog, za koga se odomaćio naziv Sv. Ante. Na pogodnom je mestu i ima predivan položaj u odnosu na čitav Perast.

Slobodno se ulazi kroz kamenu kapiju u gornje, zatravljeno dvorište, gde su smeštene manastirske odaje i omanja crkva. Naspram zgrade je lepa, kamena ograda, napravljena od elegantno izvajanih kamenih stubića. Neka mlada žena, zavaljena u stolici, oslanja se nogama o ogradu i sunča se. Nije odavala nikakve znake da je primetila naš dolazak i kretanje ka ulazu u zgradu.

Preko niske ograde pogledao sam u donje dvorište i ugledao poveću tučanu kadu, ispunjenu vodom. Na uskom travnjaku ničeg više nije bilo. A zatim je pukao pogled na Verige, na početak peraskorisanskog zaliva i, naravno, na dva nezaobilazna bisera u moru, na dva ostrvca koja se presijavaju na poslepodnevnom suncu.

Kakva lepota! Kakav mir!

Krajičkom oka opazio sam kako Dora uživa u ovom divnom morskom prizoru i kako joj vreline sunca savršeno odgovara. Zatim sam, krajičkom drugog oka, primetio da se iza nas, na ulazu u zgradu, pojavljuju nečije glave, a potom odmah nestaju. Kao da ispituju ko smo, šta tražimo ovde, zašto ih remetimo, u krajnju ruku. Predložio sam da uđemo i pogledamo s kim imamo posla.

Na samom ulazu u duži hodnik nailazimo na nekolicinu mališana koji se međusobno prepiru oko kore hleba. Očigledno je bilo da korice čvrsto drži najjači, dok se ostala trojica guraju u nastojanju da dopru do plena. Neka devojčica stoji po strani i već plače, ubeđena da tako pojačava dramatičnu situaciju.

S leve strane nalazi se veliki kuhinjski prostor u kome posluje nekoliko žena. Međutim, u dubini hodnika vidim muške prilike, mlađe i starije, koje hitro promiču u kupaćim gaćama i skrivaju se iza polica knjiga, smeštenih u pravilnim redovima, a sve to u znatno širem prostoru od onog u kome mi još uvek stojimo.

Krenuo sam napred, ne baš očaran prizorom, kada mi je s

leđa prišla jedna muška osoba i umilnim tonom upitala koga ja to tražim.

Nisam znao šta da odgovorim. Još uvek pod utiskom ovih polugolih Adamita, odurnog kuhinjskog mirisa i dečje neprestane svađe i dreke, samo sam promrmljao kako imam nameru da razgledam crkvu. Prethodni ljubazni glas je još umilnijim tonom zamolio da oboje izađemo na vrata na koja smo ušli, a zatim da pričekamo da nam se otvore jedna staklena vrata, odmah s naše leve strane. Primiće nas prior, u svojstvu starešine crkve i manastira.

Tako smo i postupili. Ubrzo su se staklena vrata otvorila i mi smo zakoračili u crkveni prostor, sa južne strane. Oltar je, naravno, okrenut ka istoku, s naše desne strane, a sa leve, zapadne, ušao je mlad čovek, veoma prijatne spoljašnjosti, nasmejan, i užurbano nam prišao:

– Hvaljeni Isus i Marija... Ja sam Marko – pružio je ruku, malo podignutu u zglobu, verovatno iz navike da bude poljubljena.

Mi smo se predstavili našim beznačajnim imenima i nespretno se okretali, kao da nešto tražimo, kao da smo nešto izgubili i kao da nam nedostaje neki detalj koji bismo hteli da ugledamo.

– Ako ste voljni da nam se pridružite u službi božijoj, to je moguće i pohvalno je – svečano saopšti Marko – ali to se neće desiti, pa bar za nekih sat i po vremena.

Zahvalili smo se na njegovoj ljubaznosti, ali nismo mogli da prihvatimo ponudu zbog nekih drugih obaveza. Sada smo, eto, upućeni kako ovde da se vladamo, cvrkutala je moja Dora uz široki osmejak koji je konkurisao Markovim markantnim crtama lica, očima koje su se caklele, dok je njegova ukupna pojava

prevazilazila turobni izgled, uobičajen za starešine manastira na koje sam ranije nailazio.

Pošli smo ka izlazu, ka staklenim vratima, uz pratnju domaćina i uz njegova kratka objašnjenja o nastanku ovog franjevačkog manastira iz 16. veka. Ali, kada smo izašli iz crkvice, obasjani jakom sunčevom svetlošću, moje veliko iznenađenje verovatno je bilo lako uočljivo, jer mi se otac Marko blagim osmejkom obrati:

– Da, verovatno ste veoma iznenađeni što vidite kupače na ostrvcu Sv. Jurja!

Iznenađen činjenicom da mi tako lako čita misli, samo sam klimnuo glavom, bez ikakvog odgovora.

– Znete – odmah nastavlja otac Marko – ovo je prvi pokušaj da se osobe sa posebnim potrebama dovedu na ostrvce i da im se pruži određena nega, tokom leta... Don Srećko, naš peraški opat, dozvolio je subotičkoj biskupiji da organizuje odmor za nekih 40 duša kojima je potrebna pomoć... razumete... Eto, to je objašnjenje i ujedno odgovor na vaše pitanje, koje niste ni postavili – nasmejao se prijateljski, pružajući nam ruku, na isti način na koji nam je i pristupio, a zatim se odmah udaljio, zatvarajući staklena vrata.

Verovatno sam delovao kao osoba koja od svega ovog malo šta razume, uz prevelike znakove iznenađenja koje sam pokušavao da prikrijem koliko je to bilo u mojoj moći. Markovi dodatni osmesi samo su me uverili u to da sam i dalje bio smešan zbog toga što se odupirem prihvatanju činjenice da je on bio u stanju da prozre i pogodi moje misli, moja osećanja, u trenutku našeg izlaska.

Osvrnuli smo se da mahnemo ocu Marku, ali on je već bio nestao, na način na koji se iznenada i pojavio.

- Sjajan tip – rekoh Dori, koja je i dalje bila pod utiskom ovog kratkog susreta. – Dovoljno je bilo da se samo pojavi i kaže JA SAM MARKO, a sve ostalo je nebitno i samo po sebi se podrazumeva!
- Jeste, mlad je i zgodan sveštenik... ali tu baš nisu čista posla...
- To i ja mislim... Vidiš, on pominje one retardirane, one tamo što skaču u more na Sv. Đorđu, a siguran sam da je deo sličnih tipova i ovdje... Mislim na one što smo ih videli kako se muvaju među policama sa knjigama... Sada mi to postaje mnogo jasnije... mnogo jasnije...

Zastali smo zbog razmene utisaka, ali i zbog bunara koji smo ugledali, neposredno uz visoki čempres, pre samog izlaska iz crkveno-manastirskog kompleksa. Kada smo prišli bliže, mogli smo, na kamenoj ploči, da pročitamo sledeći natpis:

PATRES: FRATRES
IN PACE CHRISTI
REQUIE SCUNT

Iznad ovog natpisa urezan je tanki, vižljasti krst, a sa svake strane krsta ispisane su grčke reči ALFA i OMEGA. One su simbol Hrista, jer se za njega kaže da je Početak i Kraj, odnosno Alfa i Omega.

- To su franjevci, a sa njima nema šale – izjasni se Dora, zamišljeno, o nekad cenjenoj katoličkoj bratiji.
- U pravu si. A šta ćemo sada? Da pođemo još malo uzbrdo, do magistrale... Možda će odatle biti još lepši pogled na more, na brda, na pučinu, ako se ukaže prilika...

Ona se složila, i mi smo, začas, izbili na jedan mali tunel, ali dovoljno širok da bismo mogli da sagledamo njegovu dubinu, a i završetak. Očigledno je da je bio prokopan ispod magistrale i da je predstavljao krajnju tačku Perasta, na brdu Sv. Ilija.

Čim smo kročili u tunel, spazili smo, na njegovom kraju, nekoliko radnika koji su se odmarali od posla i pili pivo. Prišli smo im i upitali da li postoji još nešto što može da se obiđe i vidi, s one druge strane magistrale. Rekoše nam da je blizu razrušena tvrđava Sv. Krst ili kaštelo, kako je meštani zovu. A zatim, znatno dalje, crkvice Sv. Ane ili Venerande. Međutim, oni nam savetuju da ne idemo dalje odavde, zato što je prolaz do tvrđave veoma zapušten. Možda ima zmija, a i nema šta da se vidi. Smejali su se, a ja sam, po govoru, shvatio da su iz Bosne.

Zahvalili smo se na ljubaznim savetima, okrenuli se i vratili tunelom ka početku stepeništa, kojim smo sišli do gradskog trga.

- Ja bih da popijem kafu i neki sok, po mogućstvu leden – reče Dora i pođe ka kafeu, pored kamene česme. – Malo sam se umorila i svaki predah je dobrodošao. Uostalom i sunce me je danas prilično dotuklo...
- Bogami i mene je, a i nema potrebe da za kratko vreme sve obiđemo... to i nije preporučljivo, jer imamo dovoljno vremena za razgledanja...

Pošto smo se, bar sada, složili da smo umorni i žedni, da nas je sunce prilično izmorilo, okrepljenje je došlo kao nasušna potreba. Ostaje nam još samo to da pronađemo mesto gde bismo večeras mogli da izađemo i nešto dobro pojedemo. Ali, u vidu neke lake, možda, riblje večere.

POKRŠTAVANJA

Prethodne večeri, do u duboku noć, nastojao sam što pomnije da pregledam kupljenu literaturu. Grozničavo sam listao stranice, ponešto zapisivao, ali uvideo sam da ima mnogo podataka iz poslednjih pet-šest vekova. Za savlađivanje ovako obimnog gradiva potrebno je vreme, a bogme i dobra koncentracija.

U toku doručka naišao je Vladan i ja sam izneo naše prve utiske iz obilaska dve crkve, a zatim i dolaska do pred sam kaštelu Sv. Krsta. Napomenuo sam kako smo se domogli osnovne literature i naveo naslove kupljenih knjiga.

- Tu bih mogao da vam budem od pomoći – odmah reče Vladan
 - tako što ću vam, koliko danas, doneti iz Kotora neke svoje brošure... da pogledate, a potom da mi ih obavezno vratite pošto ih već dugo nema u prodaji.
- Kako da ne – obradovao sam se ovako lepoj ponudi, a pre svega me je interesovalo zbog čega te literature nema u prodaji.
- Da li mogu još nešto da učinim za vas? – upitao je Vladan.
- Mislim da mogu da vas pitam na koji način možemo da odemo do dva ostrvca... Koliko vidim, neke barke saobraćaju prema Gospi, ali to nije slučaj sa Sv. Đorđem?
- Istina je... Teško je doći do Sv. Đorđa zato što nije u funkciji... Znam da je potrebno dobiti dozvolu za odlazak na Sv. Đorđa... tako mi se čini... Ali, ja mogu svojom barkom da vas prevezem do Gospe, to nije nikakav problem. Uostalom, možete da pođete prekosutra, kada sam se dogovorio sa jednom starijom gospođom da je prebacim na ostrvce... Šta kažete na to?
- Odlično, odlično... Šta ti misliš o ovom predlogu? – upitao sam saputnicu koja je raspremala posuđe posle doručka.

- Nemam ništa protiv ako ne upadamo u neke nove troškove!
- Gospođo, ulaz se malo plaća, mislim dva evra, a meni ne morate ništa da platite – reče Vladan iskreno.
- A, neee... Možda me niste dobro razumeli... To što ste spomenuli je sitnica, a i hvala vam na ponudi... Ja se bojim ovog ovde... da ne upadne u nepredviđene troškove ako mu se nešto tamo dopadne... Pretpostavljam da se nudi privlačna roba... Mislim na suvenire i naročito na knjige – izgovori ona s ustezanjem i sama shvatajući da malo preteruje u svojim bojaznima.
- Pa ne znam ni sam... Ima suvenira, razglednica, slika, nekih knjiga i tome slično, ali sve to može da se pogleda i bez kupovine!
- Naravno da može – saglasi se ona odmah. – Ne bi bilo normalno da se to sve nameće posetiocima, ali ja samo naglas razmišljam o njegovim manirima, što i nije za potcenjivanje...
- Dobro – rekoh kako bih prekinuo neugodnu situaciju – obećavam da se neću prsiti u hramu naše Gospe, a vama se Vladane najlepše zahvaljujem što ćete nas prebaciti barkom i što ću od vas, koliko danas, dobiti novu literaturu... Možda će ona zadovoljiti moje prohteve – obratio sam se Dori kako bih je umirio, a zatim i prekinuo ovakvu vrstu razgovora.
- Onda do predvečerja – reče Vladan i okrete se da potraži rođaku Međuzu. Nismo primetili da se šunja po kući i zatvara prozore, koje Dora odmah otvara.

Sa knjigom u ruci i peškirom za kupanje pod pazuhom, zadovoljno sam se pojavio na pontu. Odnegovana gospođa, profesorka književnosti i moja saputnica činile su zbir svih ženskih, raspoloživih vrlina koje sam mogao da sagledam.

Povukao sam se u hlad malih tamarisa i počeo da prelistavam debelu knjigu.

- Šta to lepo čitate? – upita profesorka književnosti, sa prekrštenim nogama u ležećem stavu i sa malo uzdignutom glavom ka meni.
- Pravo da vam kažem, čitam, ali teško savladavam ono što bi se moglo zvati, hrvatski jezik. Precizno rečeno, KULTURNU POVIJEST GRADA PERASTA. Autor je Pavao Butorac, mada je kršten kao Pavle, naravno, u katoličkoj crkvi. Eto, možete sada da zamislite s kakvim se problemima suočavam!
- Ah, znam tu knjigu – odmahnu rukom zgodnjikava profesorka – a i neke druge sam pogledala i ne pada mi na pamet da se zamaram po ovako lepom vremenu sa popovskim shvatanjima sveta i života!

Njen iskreni smeh izazvao je sličnu reakciju i kod druge dve ženske, koje su bile ubeđene da ja gubim dragoceno vreme svog godišnjeg odmora. Trujem se teološkim pogledima, ili popovskim shvatanjima, kako se već pežorativno izrazila dama sa poželjnim oblinama.

Prisetio sam se svojih davnih, studentskih dana, kada mi je baka, slabovida starica u osamdesetoj godini života, rekla jednom prilikom kako ne razume šta ja to radim i kako se pripremam za budući život?

U prvom trenutku nije mi bilo jasno o čemu to ona govori, ali kada mi je rekla da čita knjige koje donosim kući za spremanje ispita, razumeo sam i komentar i pitanje koje je usledilo. Objašnjavam sam da su to knjige filozofskog sadržaja i sasvim je razumljivo da ne može da ih razume neko ko nije prethodno edukovan.

A ona, bakica, šeret pravi, čkilji, smeška se i uopšte ne odustaje od prvobitnog pitanja, u smislu, a kome to treba, i kako se od toga može živeti?! Koji mi je đavo da se uvlačim u nečasnu rabotu od koje života nema!

Samo sam mogao da je potapšem po ramenu i da joj preporučim neka nova izdanja, koja nije odbijala.

Pred samu smrt, posle neke dve godine od onog postavljenog pitanja, jedne kasne večeri, po mom dolasku kući, saopštila mi je televizijsku vest. Preminuo je slavni filosof Bertrand Rasel, baš onaj čiju je knjigu nedavno pročitala!

A šta da se radi sa ovim Pavaom Butorcem?! Pre svega, izrazito me nervira njegova smelost, a zatim i naučni bezobrazluk da se vlastita imena srpskih kraljeva, svetaca i originalnih naziva pretvaraju u hrvatske nazive, samo zbog toga da bi se podvuklo permanentno prisustvo hrvatskog življa i to, pre svega, u Boki, a zatim u bližim i daljim područjima nekadašnje Duklje, Zete i, naposljetku, Crne Gore.

Opšteprihvaćeni termin Crvena Hrvatska kod katoličkih propagandista u proturanju i naturanju shvatanja o permanentnoj prisutnosti Hrvata na području istočnog Jadrana, poznata je stvar. Njihova tvrdnja da su Hrvati izvorno stanovništvo, od reke Cetine pa do grada Bara, istorijska je obmana, već na osnovu činjenice da nikada nisu imali državu na pomenutom prostoru, nego su samo vršili propagandu širenja katoličke vere. Ako se Hrvat identifikuje sa katolikom, onda katolički misionari lako obavljaju svoj deo posla. Tako postupa i ovaj dugogodišnji kateheta kotorske gimnazije, kasnije kotorski biskup, a od 1950. godine, i rezidencijalni biskup u Dubrovniku. Tu je umro i tu je sahranjen 1966. godine, mada je rođen u Perastu, od oca Jakova i majke Jele, iz poznate porodice Brajković.

Butorac je plodan pisac teološko-hagiografskih dela, zatim istorijskih dela, filozofsko-kulturoloških dela, objavljenih u časopisima i knjigama, pretežno hrvatskim i bosanskim. U ranom dobu, tokom svog gimnazijskog školovanja, sa hrvatskog je preveo na latinski jezik delo „O kotorskim biskupima” autora A. Miloševića, a zatim i spev I. Mažuranića „Smrt Smail-age Čengića”.

Ove podatke navodi njegov izdavač don Srećko Majić, peraški dugogodišnji opat.

Taj vrsni teolog, Pavle Pavao Butorac, dobro je znao da se u hrvatskoj štampi i prevodnoj literaturi zadržava originalna ortografija stranih, vlastitih imena, geografskih naziva, toponima i drugih, brojnih odrednica, pa je krajnje nelogično da sebi daje za pravo da srpska imena pokrštava u hrvatska. Ovakva rabota samo potvrđuje uporna nastojanja Hrvata, katoličkih teologa, da što više potisnu srpski duh sa ovih prostora, kako bi se Hrvatima obezbedio primat. Da bi postigao ovaj cilj, on ne preza od podmetanja neistina i istorijskih krađa, po čemu se retko ko sa Hrvatima može porediti.

Na primer, gde god se javlja ime Jovan, ono će biti pokršteno u duhu hrvatstva i postaće Ivan. Za Stefana ili Stevana, Butorac će pisati Stjepan, umesto Mihaila staviće Mihovil, za Đorđa ili Đurđa, lako će odrediti krsno ime Juraj ili Jurje, itd. Ovakav postupak je naučno i kulturološki nedopustiv!

Ne postoje nikakvi valjani razlozi za to da se tuđa, ovde, srpska imena, svojataju kao da su hrvatska, a iz ovakvog pokrštavanja slede nebrojena lingvistička i društvena zlodela.

Nasumice pregledajući KULTURNU POVIJEST, naišao sam na neviđenu stupidariju, koju moram da citiram kako bi neko uopšte shvatio o čemu ja stalno govorim. Obratio sam se, zato, ženskama koje su dugo ćutale, lenjo se čvareći na već jakom suncu.

- Drage moje dame, da li biste mogle da protumačite ovo što ću vam pažljivo pročitati? Dakle, biskup kaže: Đurići se, po jednoj vijesti biskupskog arhiva, zvahu u starini Đurđevići, jer pripadaju opatiji Sv. Jurja. Ovo je kraj citata, a nadalje se govori o broju katoličkih kuća u ostalim manjim mestima, u odnosu na broj raskolničkih kuća, a to, drugim rečima znači, srpskih kuća. Ovde, kako vidite, nema dvojbe – nasmejao sam se svojoj upotrebi hrvatskog termina. – Dakle, šta imate da kažete?

Pošto je moja saputnica odmah shvatila na šta ciljам, znajući godinama za moj veliki otpor prema prekrštavanju osoba, a samim tim, imena i naziva, zamoli me da još jednom pročitam navedenu rečenicu, što sam i učinio.

- Očigledno je da ti smeta naziv „Opatija Sv. Jurja”... ali dozvolićeš da je sasvim prirodno da hrvatski autor imenuje opatiju hrvatskim nazivom, a ne srpskim. Od mene toliko.
- Da li i vas dve mislite tako?
- Meni je svejedno kako se izgovara... Navikla sam, živeći ovde, i na jedan i na drugi naziv – izjavi odnegovana žena iz našeg susedstva.
- Hoćete da kažete kako je svejedno da li se opatija zove Sv. Đorđe ili Sv. Jurje?
- Da, to hoću da kažem, a stvarno tako i osećam – odlučno izjavi odnegovana, gledajući u moju saputnicu, koja samo odmahnu rukom i dade za pravo svojoj sagovornici.
- A šta kaže profesor književnosti... nadam se srpske književnosti?

Profesorka sa poželjnim oblinama uspravi se iz ležećeg položaja i reče da njoj tu nešto smeta, ali mora prvo da razmotri stvar, polako i bez ikakvih predrasuda.

- Vi čitate Đurići, a pre su bili Đurđevići, a sve zato što pripadaju opatiji Sv. Jurja... Je li tako ili ja nisam dobro razumela?
- Dobro ste razumeli, uz samo jednu opasku... naziv Đurđević je nastao u starini, a novije i sadašnje ime mesta je Đurići!
- Pa znate šta... jezički posmatrano, ne može se iz imena opatije Sv. Jurja izvesti stari naziv Đurđevići, pa i noviji Đurići... pre bi se reklo da je u starini opatija imala neko drugo ime, neki drugi

naziv... na primer, Sv. Đurđe, iz kojeg se izvodi ime Đurđevići... A opet, ako je opatija imala u starini naziv Sv. Jurje, onda je logično da se mesto zove Jurjevići... Pa zar nije tako?

- Naravno da je tako, po logici stvari ili izvođenju naziva... Ali, zar ne vidite šta radi Butorac? On na bezobziran način koristi biskupski arhiv iz kojeg vadi podatak koji mi ne možemo da proverimo, a to je da se opatija zvala Sv. Juraj. Međutim, on naglašava ono što može da se proveri, a to je da se mesto zvalo Đurđevići, što i jeste istina. Ali, čitaoca navodi na sasvim drugi zaključak, a to je da je sadašnje mesto Đurići srpski prevod naziva stare opatije Sv. Juraj. Zar ne shvatate kako čovek vara narod, vara čitaoca i implicitno potura svoju shemu rezonovanja prema nacionalnim željama. Dakle, hrvatski naziv opatije je prvobitan, jer su ga stvorili Hrvati katolici, a noviji naziv je preveden sa hrvatskog na srpski, a to se dogodilo onda kada su Srbi naseljavali ove krajeve, znatno kasnije! Zar ne prepoznajete prevaru u startu, ako mogu tako neknjiževno da se izrazim!

Ženske su malo gundale, malo se smejale, a onda se prva oglasila profesorka sa poželjnim oblinama.

- Na šta se sve, danas, nailazi i kakve se podvale podmeću, ovo i nije nešto strašno, verujte mi.
- Nije strašno, ali samo na prvi pogled. Reklo bi se, zašto se prepirete oko imena, ali može da bude strašno i čak da izazove ogromna krvoprolića, čiji smo nedavno bili svedoci, posle pola veka pauze na ovim prostorima...
- Uf, uf, uf, malo si preterao ako misliš da se jezička vratolomija može iskoristiti za ubijanja i klanja! – odjekuju Dorine reči.

Nisam hteo da nastavim izlaganje svojih argumenata. Poremetio bih dame u odmoru i sunčanju izražavanjem svojih protesta i jetkim komentarima na račun biskupa, kojim ću se baviti svih ovih dana u Perastu.

Ne znam samo da li bi Stjepan Mesić prihvatio da se zove Stefan Mesić, ili Stjepan Bobek da se zove Stevan Bobek, kao i Stjepko Gut da duva u trubu pod imenom Stefko Gut, bez obzira na činjenicu gde žive i gde su proveli svoj radni vek!

Ili, pomislite samo da Mali Džon, saborac Robina Huda, postane Mali Ivan, da se Džon Piplfoks zove Ivan Piplfoks ili da Žan Valžan postane Ivo Valžan?! Sve može, mogao bih i sa takvom postavkom da se složim, ali je naopakost namere da se hrvatizuje ono što Hrvatima ne pripada. To je opasna igra, a u suštini smešna i jadna tvorevina nasilno stvaranog posebnog jezika.

Međutim, zamka je davno postavljena. Ako ste narod, dragi Hrvati, a bez države i jezika, onda ste samo puka i neostvorena želja kvaziintelektualaca, najviše podržanih teolozima katoličke provenijencije. Samo tako može da se osnaži duboki motiv narodnojezičke posebnosti, koja, u suštini, retko i da postoji, ili je svedena na uzan prostor i daleko manji broj pripadnika naroda. I zato se intelektualci upuštaju u krađe, u prisvajanja tuđeg, koje im ne pripada. A vekovna krađa vodi u onu bolest koju zovemo KLEPTOMANIJA. Tako je, to je prava dijagnoza koju je obelodanio naš veliki pesnik i diplomata Jovan Dučić.

KOD PALATE BUJOVIĆ

Dok su se ženske kupale na pontu i obilato sunčale, birajući teme za razgovor koje mene zaobilaze, ljubazno sam zamolio za dozvolu da se povučem iz njihovog društva kako bih našao neku veću hladovinu. A hteo sam malo da procunjam po rivi, pre sunčanog udara, koji je najavljivao svoj neumitni dolazak.

Uputio sam se prema trgu, a zatim pored velike i dominantne palate Smekija, prema peraškom muzeju. U stvari, to je nekada bila palata Vicka Bujovića, negdašnjeg peraškog kapetana, poznatog junaka i kavgadžije, a zatim i uspešnog pomorskog trgovca. Mlečani su mu podarili titulu grofa, ili kontea, 1704. godine.

Palatu je Bujović počeo da gradi 1694. godine, unajmivši italijanskog arhitektu Đovania Baptistu Fontia, dok u knjižici PERAST GRAD LEGENDI stoji Ivana Fontia. Opet nedopustivo menjanje imena, što je očigledno manir Hrvata po kojem ih odmah prepoznajemo.

Ali da se ne bih nervirao pri svakom ovakvom susretu sa pokrštavanjem imena, odlučio sam da se nasmejem Hrvatima Krstiteľju, kad god je to moguće, a da ljudi, ipak, ne primete da sa mnom nešto nije u redu.

Palata je građena u duhu renesanse, sa baroknim detaljima, ljupkim, malim balkonima i velikom terasom sa balustradama, okrenutom prema moru. Tu se nalazi i veliki grb porodice Bujović. Za ovu palatu govorilo se da je uvek bila jedan od simbola grada, a posle dorada i adaptacija arhitekta Zdravkovića, ona je, 1957. godine, postala Gradski muzej.

Tako je muzej dobio jedinstven prostor, a palata Bujović spomeničku vrednost. Međutim, prava i završna faza sadašnjeg muzejskog izgleda nastaje nedavno, 1998. godine, prilikom obele-

žavanja 300 godina od postojanja ili stvaranja Pomorskog školstva kapetana Marka Martinovića. Njegova palata je neposredno iza Bujovićeve, na izlazu iz Perasta u pravcu Risna.

Peraštani su ovu godišnjicu obeležili tako što su Marka Martinovića povezali sa palatom Vicka Bujovića, kao da su na ovaj način hteli da izmire porodice Martinović i Bujović, a time i duhove raskola između dvojice peraških, uglednih ljudi, na samom početku 18. veka.

U to vreme desilo se i ubistvo kavgadžije i nasilnika konte Bujovića, o čemu postoji nekoliko verzija. To je zbog toga što su u njegovom ubistvu učestvovali mnogobrojni, veoma istaknuti peraški građani, a naročito porodice Martinović i Zmajević. Ovo sam uspeo da zabeležim ovlaš, čitajući Butorca, koji je uvek prilično uzdržan kada je reč o ovakvim i sličnim događajima. Na ovaj segment prošlosti ponovo ću se vratiti kada budem obilazio muzejske eksponate, u prisustvu svoje pratilje. Danas je muzej zatvoren tako da nemam nikakvu mogućnost da zavirim unutra.

Međutim, ono što sam mogao da pročitam u veoma kratkom, poslednjem poglavlju već pominjane knjižice PERAST GRAD LEGENDI jeste događaj koji prepričava autor Tomislav Grgurević, a koji najverovatnije nije istiniti prikaz stvarnih događanja. Navodno, prilikom proslave i velikog pira, povodom završetka gradnje palate, njen vlasnik i obesni kapetan Bujović baca sa terase jadnog arhitektu, koji gine na pločniku. Uzrok ovom gnusnom ubistvu ležao je u nesposobnosti arhitekta Fontia da precizno odgovori na jedno provokativno pitanje konte Bujovića. Sledi, potom, kletva najstarijeg zidara, upućena ubici Bujoviću, da će Bog dati da i njega zadesi smrt na pločniku na kome je stradao njihov majstor!

Ovakva kletva ubrzo se i obistinila. Bujovića su ubili Peraštani 1709. godine. Poslednjom rečenicom „Bog je pravedan”, autor jasno naglašava da svaki zločin ima i svoju kaznu, te da pobožni Peraštani umeju da ocene događaje sa pomenutog pira u palati.

Tog poslepodneva pojavio se Vladan. Kratko se zadržao u razgovoru sa rođakom Meduzom, a zatim me je potražio kako bi ispunio dato obećanje. Predao mi je nekoliko knjižica. Dva starija izdanja GOSPA OD ŠKRPJELA i ZMAJEVIĆI, štampana 1928. godine, autora Butorca, koja su mi privukla posebnu pažnju. Zatim, članak Petra D. Šarovića sa dužim naslovom, PERAŠTANI KAO ČUVARI STAROSRPSKE, A ZATIM MLETAČKE RATNE ZASTAVE. Onda, PERAŠKI BOJ 15. SVIBNJA 1654. GODINE, koji je priredio don Srećko Majić u Perastu 1998. godine. Pride je dodao TRISTA GODINA SAMOĆE, beogradsko izdanje iz 1997. godine, autorstvo istraživačke grupe studenata Arhitektonskog fakulteta u Beogradu, i naposletku je bila SPOMENICA o učešću članova obitelji Ćorko (Chiorco) u razvitku Perasta, od XV stoljeća i dalje, izdata u Rijeci 1999. godine, koju je priredio Anton E. Ćorko, očigledno potomak navedene porodice.

- Vi ste sjajni, Vladane, ne znam kako da vam se odužim za ovako izraženu pažnju?
- Ne treba, vidim da se interesujete za naš oronuli gradić, nekada ponos Boke...
- Zašto kažete, oronuli?
- Pa zar niste primetili u kakvom su stanju mnoge, nekada predivne palače, pa crkveni objekti, pa snabdevenost mesta, pa nikakva administracija...
- A šta je razlog tome... svemu tome što navodite?
- Teško je to sada reći, ali čitajte... možda ćete i sami zaključiti o čemu ja govorim... Samo, zamolio bih vas ili da sve kopirate, ili da čitate, pa da mi sve vratite...
- Naravno, svakako... Samo recite, gde je dobra foto-kopir radnja?
- Postoji samo u Risnu... jedna jedina, a vama i najbliža...

- Zar je ovde nema?
- Nema, kažem vam... Eto još jedan detalj koji vam govori o beznačajnosti ovog gradića, o kome se, uopšte ne vodi računa!
- A koliko je Risan udaljen?
- Nekih četiri kilometara... Tamo ste kolima za desetak minuta, a možete i brzo da ga obiđete dok vam u kopirnici obave posao.
- Pa i to što kažete... Sutra sam u Risnu i vraćam vam istog dana sve ovo što ste mi ljubazno doneli.
- Ne sutra... Sutra ja ne dolazim, ali prekosutra vas prevozim na Školj, sa onom starom gospođom, kojoj sam obećao uslugu... Znaće već, pomenuo sam...
- Ah da, mi smo uklopljeni... sjajno... baš dobro, i na tome se zahvaljujem, unapred.

Vladan je morao da pođe za Kotor svojim poslom, a ja sam ostao sa knjižicama i brošurama, žurno se penjući ka svojoj sobi, da ne gubim vreme i da prionem na posao.

- Vidi, šta sam sve dobio od Vladana – pohvalio sam se Dori, koja se spremala za izlazak.
- Divota! Tebi dolazi na noge ono što poželiš, a ja moram da se pomučim kako bih pronašla ono što oboma treba!
- Ne znam na šta misliš – rekoh rasejano, stavljajući novu literaturu na sto i uviđajući da se naramak knjiga prilično uvećava.
- Mislim na nabavku dobre ribe. Ovde ničeg nema, ni pišljivog boba... prava nedodija u koju si me zgurao, a samo da bi sebe zadovoljio!
- Zar je dotle došlo?
- Izgleda mi da je tako...

Moja saputnica završava sa poslednjim popravkama svoje spoljašnjosti pred ogledalom. A zatim mi se obraća, pri samom izlasku iz sobe:

- Za sat vremena mogao bi da dođeš po mene. Tada ću da završim posetu nekoj Mariji, tamo blizu vatrogasaca... Inače, to je tamo čim prođeš onaj tvoj predivni hotel, idući obalom skoro do jednog restorana, gde bismo mogli i da večeramo...

Klimnuo sam glavom i poželeo joj srećan ishod u nabavci ribe.